

Asturia vzw

MUSIC FOR FREEDOM

**VADEMECUM FOR SOCIAL REINTEGRATION
THROUGH MUSIC-BASED TRAINING**

Erasmus+

Enriching lives, opening minds.

Erasmus+
Enriching lives, opening minds.

VADEMECUM FOR SOCIAL REINTEGRATION THROUGH MUSIC-BASED TRAINING

**Vademecum pentru reintegrarea socială
prin intermediul formării bazate pe muzică**

MUSIC FOR FREEDOM

AUTORI

Al patrulea rezultat al proiectului a fost elaborat
sub îndrumarea **Aufbruch**
și cu contribuția tuturor partenerilor.

MAI PRECIS:

Mario Bozzo Costa - **EFA**

Danilo Manganelli, Filippo Marcellini, Giuditta Nelli - **Arci Liguria**

Holger Syrbe, Benita Madarati, Sibylle Arndt - **Aufbruch**

Metin Onay- **Izmir**

Gert Hurkmans - **Asturia**

Alexandru Ursulescu - **CPIP**

Mulțumim tuturor partenerilor
pentru colaborare și efortul depus

Corectat de Erica Laperrier

CUPRINS

<u>Introducere</u>	<u>7</u>
<u>1. Înțelegerea contextului și a cursanților</u>	<u>8</u>
1.1 Prezentarea regulamentelor specifice închisorii	8
1.2 Evaluarea și alegerea sălii	8
1.3 Alegerea echipamentului	10
1.4 Lecții învățate	11
<u>2. Studenți și formatori</u>	<u>11</u>
2.1 Formatori	12
2.2 Deținuți	12
2.3 Lecții învățate	13
<u>3. Abordarea pedagogică/educațională</u>	<u>14</u>
3.1 Manualul	14
3.2 Lecții învățate	15
<u>4. Angajabilitate și reintegrare socială</u>	<u>17</u>
4.1 Cooperarea cu organizațiile de sprijin	17
4.2 Sprijin în elaborarea CV-urilor și a portofoliilor creative	18
4.2.1 CV standard	18
4.2.2 Portofolii artistice și DSP	19
4.3 Evenimente publice, expoziții și diseminare digitală	19
4.4 Lecții învățate	20
<u>5. Concluzie</u>	<u>21</u>

INTRODUCERE

Acest *Vademecum* este un instrument unic în peisajul european. Până în prezent, nu există niciun instrument comparabil care să combine cerințele pedagogice ale formării în penitenciare cu responsabilitățile mai largi ale industriilor culturale și creative. Deși au fost derulate inițiative izolate la nivel național, acestea rămân fragmentate și limitate ca domeniu de aplicare. Niciun cadru la nivelul UE nu a codificat până acum astfel de practici într-un instrument transferabil și relevant din punct de vedere politic. Prin urmare, acest *vademecum* servește atât ca ghid practic pentru educatori și autoritățile penitenciare, cât și ca foaie de parcurs pentru companiile muzicale, casele de discuri și organizațiile culturale care doresc să-și alinieze angajamentele de responsabilitate socială corporativă (RSC) cu un impact social concret.

Prin formalizarea acestui model, *Vademecum* demonstrează că formarea bazată pe muzică în penitenciare nu este o inițiativă marginală, ci o practică replicabilă, relevantă din punct de vedere politic, care consolidează coeziunea socială. Documentul se concentrează în principal pe implementarea atelierelor de producție muzicală în cadrul instituțiilor penitenciare. Aceste activități au fost testate și perfecționate prin proiectul Music 4 Freedom (M4F), care a implicat diverse contexte europene și a consolidat cunoștințele din domeniile pedagogic, organizațional și instituțional. Atelierele sunt construite în jurul muzicii hip hop – în special beatmaking – ca o poartă puternică către creativitate și exprimare. Hip-hopul nu a fost ales întâmplător: este un gen muzical înrădăcinat în rezistență, identitate și comentariul asupra realităților sociale, ceea ce îl face deosebit de semnificativ în medii definite de excluziune și control.

Relevanța culturală a hip hop-ului susține și mai mult ambiția mai largă a *Vademecumului*. Mulți artiști de succes internațional din acest gen au istorii personale marcate de criminalitate, marginalizare sau detenție. Contextul lor ilustrează modul în care practica artistică poate servi ca o cale către răscumpărarea socială, împuternicirea profesională și recunoașterea comunității. Prin încorporarea acestui potențial într-un cadru de formare structurat, *Vademecumul* conectează experiența trăită de participanți cu narațiuni mai largi despre posibilitate și reziliență.

Pentru industria muzicală, aceasta reprezintă o oportunitate distinctă. Companiile, casele de discuri și întreprinderile sociale sunt din ce în ce mai mult așteptate să demonstreze CSR nu numai prin inițiative de mediu sau comerciale, ci și prin implicarea în comunitățile defavorizate și promovarea incluziunii. *Vademecum* oferă o metodologie concretă pentru atingerea acestor obiective: prin parteneriate cu închisori, ONG-uri și instituții culturale, industria poate contribui la transformarea talentului ascuns în competență vizibilă, consolidându-și în același timp propriul rol de motor al valorii sociale. Următoarele capitole oferă orientări practice pentru punerea în aplicare. Acestea descriu cerințele instituționale pentru a lucra în interiorul închisorilor, competențele formatorilor și ale cursanților, cadrul pedagogic al atelierelor de producție muzicală și strategiile de sprijinire a capacității de inserție profesională și a reintegrării sociale. Fiecare secțiune se încheie cu lecțiile învățate, asigurându-se că instrumentul rămâne ancorat în practica reală. Împreună, aceste elemente fac din *Vademecum* nu numai un manual de punere în aplicare, ci și un punct de referință european pionier pentru conectarea muzicii, educației și responsabilității corporative.

ÎNTELEGerea COnTEXTULUI ȘI A Cursanților

1. Înțelegerea contextului și a cursanților

1.1 Prezentarea regulamentelor specifice închisorii

Fiecare instituție penitenciară funcționează în conformitate cu reglementări stricte care afectează în mod direct implementarea atelierelor culturale sau educaționale. Înainte de a iniția un laborator de muzică, este esențial să se clarifice contextul instituțional, procedurile de securitate și regulile IT.

Este esențial să se înțeleagă contextul instituțional și procedurile de securitate aferente, deoarece atelierele trebuie să respecte o serie de obligații legate de mediul penitenciar.

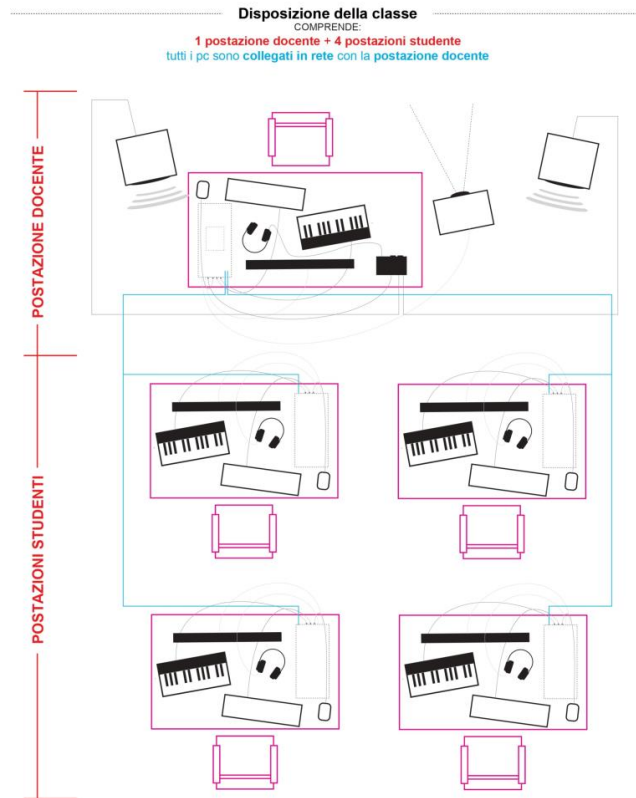
- În primul rând, formatorii externi au nevoie de autorizație oficială pentru a intra în incinta închisorii. Acest lucru necesită adesea verificări ale antecedentelor, instructaje de securitate și, în unele cazuri, semnarea unor acorduri de confidențialitate. Aceste proceduri pot dura mult timp și, odată ce toate documentele sunt depuse, asociația trebuie pur și simplu să aștepte aprobarea. Prin urmare, este important să se țină cont de aceste întârzieri în calendarul proiectului, pentru a evita începerea cu întârziere a atelierelor..
- Procedurile de securitate se referă și la echipamente, impunând restricții asupra obiectelor personale și echipamentelor IT. Ca regulă generală, toate echipamentele trebuie înregistrate și depozitate în condiții de siguranță. De exemplu, în Italia, laptopurile și controlerele MIDI trebuiau inventariate și încuiate după fiecare sesiune, în timp ce în Germania laboratorul mobil putea fi instalat numai în spații supravegheate și demontat după utilizare.
- Constrângerile IT trebuie, de asemenea, clarificate, deoarece au un impact enorm asupra laboratorului. Aceste cerințe variază de la inhibarea porturilor USB în PC-uri până la restricții hardware specifice. În închisoarea Merksplas din Belgia, de exemplu, utilizarea programelor cu scop lucrativ a fost interzisă, forțând formatorii să utilizeze DAW-uri și programe audio open-source.

1.2 Evaluarea și alegerea sălii

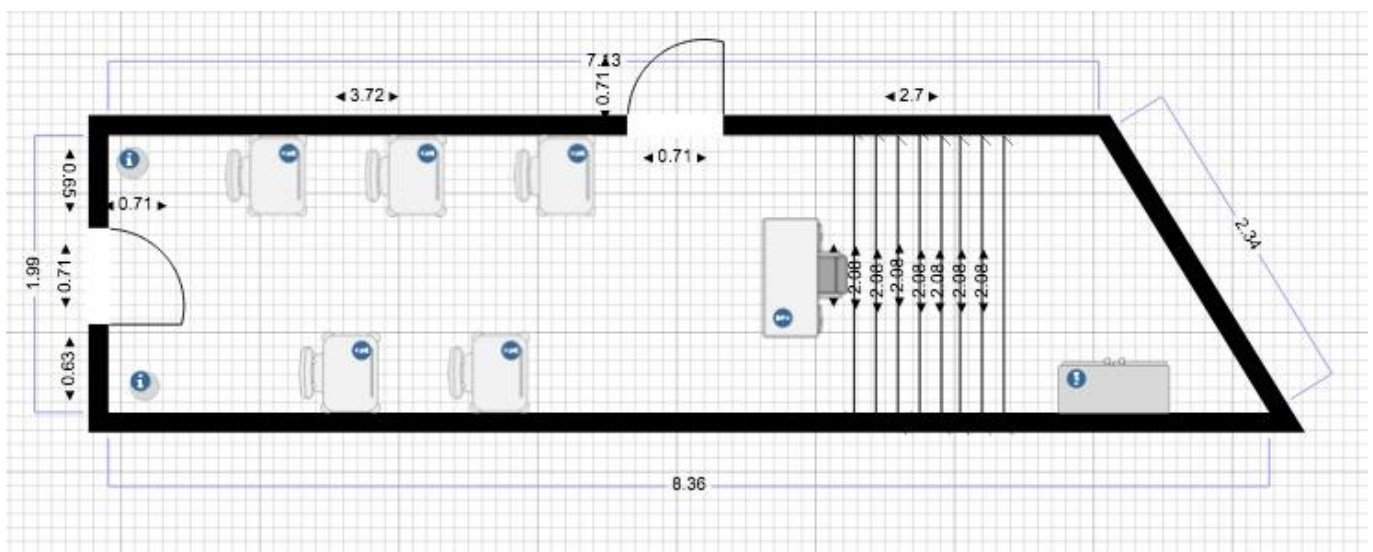
Identificarea și pregătirea unei încăperi adecvate în interiorul închisorii este o parte esențială a coordonării instituționale. Deoarece această decizie are un impact direct atât asupra calității pedagogice a atelierelor, cât și asupra fezabilității operaționale, vom aborda această problemă într-un paragraf separat. Spațiul ales trebuie să respecte în primul rând **standardele de securitate**: trebuie să fie ușor de monitorizat de personalul închisorii și să poată fi încuiat când nu este utilizat. Cu toate acestea, este important de menționat că, în majoritatea cazurilor, instituțiile penitenciare nu sunt conștiente de necesitățile tehnice ale unui laborator de producție muzicală, deoarece acesta rămâne un proiect pionier în contextul UE.

Din punct **de vedere tehnic**, disponibilitatea unui spațiu permanent și dedicat este ideală. Camera ar

trebui să includă suficient spațiu pentru a permite 4/5 stații de lucru pentru elevi și una pentru formator/profesor. (În mod ideal, biroul profesorului ar trebui să fie frontal față de cel al elevilor). Camera ar trebui să aibă o alimentare electrică adecvată și suficient spațiu pentru gestionarea cablurilor. În Italia, acest proces a fost facilitat prin pregătirea unui schemă grafică simplă și a unei planimetrrii pentru a ilustra cerințele de configurare. Mai jos este schema care arată configurația laboratorului și echipamentul:

Acest tip de reprezentare grafică poate fi foarte util pentru a explica nevoile laboratorului închisorii. De asemenea, am constatat că este extrem de util să prezentăm închisorii o planimetrie a laboratorului. Imaginea de mai jos reprezintă laboratorul italian și poate servi drept exemplu:

Cu toate acestea, această situație ideală nu este întotdeauna posibilă în practică.

În Germania, absența unui spațiu similar a necesitat utilizarea unui laborator mobil, care a trebuit să fie instalat și demontat pentru fiecare sesiune în spații diferite, în funcție de disponibilitate. Deși această soluție a oferit flexibilitate, a creat și provocări logistice suplimentare. În Belgia, restricțiile instituționale s-au extins dincolo de echipamente, la alocarea spațiului și utilizarea IT, închisoarea cerând formatorilor să se adapteze la sălile deja utilizate pentru alte activități educaționale. În România, disponibilitatea sălilor a variat, iar sprijinul instituțional limitat a perturbat uneori continuitatea sesiunilor, arătând cât de fragilă poate fi alocarea spațiului fără acorduri solide.

Experiența din diferite țări arată că claritatea, comunicarea vizuală și acordurile scrise solide sunt cele mai bune instrumente pentru a asigura un spațiu funcțional.

1.3 Alegerea echipamentului

O analiză mai aprofundată a echipamentelor necesare pentru un laborator de producție muzicală este prezentată în R3- *Ghid pentru gestionarea atelierului de muzică audio în închisoare*.

Tabelul de mai jos rezumă echipamentul necesar:

Lista echipamentelor		
Echipament	Funcție	Specificații / Note
Laptop sau computer desktop	Unitate centrală pentru operarea software-ului DAW	Minimum 8 GB RAM, Windows sau macOS
Stație de lucru audio digitală (DAW)	Mediu de producție muzicală	Ableton Live, Logic Pro sau Audacity (în setări restricționate, pentru operațiuni restricționate). În orice caz, orice DAW este acceptabil.
Controler MIDI	Introducere de ritmuri și aranjamente	25 sau 49 de taste, cu pad-uri/butonete pentru flexibilitate
Interfață audio	Placă de sunet externă pentru direcționarea microfonului/căștilor	Focusrite Scarlett sau echivalent
Căști de studio	Monitorizare individuală	Închise, potrivite pentru utilizare în comun
Microfon și suport	Înregistrare vocală sau de sample (acolo unde este permis)	Cu filtru anti-pop și suport
Cabluri, adaptoare, prelungitoare	Fiabilitate electrică și conectare echipamente	Etichetate și inventariate complet

Aceasta reprezintă configurația „standard” a laboratorului. În practică, au fost necesare adaptări în funcție de contextul penitenciarului: de exemplu, Germania a implementat o **versiune mobilă** a kitului pentru o utilizare flexibilă, în timp ce Belgia a trebuit să se bazeze pe **software open-source** din cauza restricțiilor IT.

În ceea ce privește prețul, este dificil să se ofere o estimare precisă în aceste vremuri de incertitudine

economică. La sfârșitul anului 2024, prețul mediu al listei de echipamente de mai sus, cu 5 computere, 5 DAW-uri, 5 controlere MIDI și 5 căști, în țările participante la proiect era de aproximativ 7.000 EUR.

Prioritatea nu este de a realiza o configurație profesională perfectă, ci de a se asigura că fiecare participant are acces la o stație de lucru care permite **ciclul complet de producție**: crearea ritmului, aranjamentul și înregistrarea.

1.4 Lecții învățate

- În primul rând, **identificați principalii actori instituționali** (directori, ofițeri de securitate, educatori, manageri IT) și implicați-i înainte de a înființa laboratorul. Discutați cu ei pentru a înțelege nevoile închisorii în ceea ce privește procedurile administrative, de securitate și IT;
- **Formalizați totul într-un acord/protocol scris**. Consultați *R3 – Linii directoare pentru gestionarea atelierului de muzică audio în închisoare* pentru conținutul sugerat al acordului;
- **Începeți procesul de autorizare a formatorilor externi cu câteva săptămâni înainte de începerea planificată a activităților**. Furnizați formatorilor un briefing scris cu privire la regulile închisorii (ce pot aduce în interior, cum să interacționeze cu personalul și deținuții);
- **Utilizați instrumente de comunicare vizuală (scheme, planimetrii)** pentru a explica personalului închisorii necesitățile privind spațiul și amenajarea. Această abordare s-a dovedit eficientă în Italia pentru a facilita înțelegerea și aprobarea;
- **Adaptați alegerea sălii la contextul specific**: un spațiu permanent este ideal, dar laboratoarele mobile (Germania) sau sălile de clasă multifuncționale (Belgia, România) pot funcționa dacă sunt susținute de acorduri clare;
- **Pregătiți kituri de echipamente flexibile**: un kit „standard” (computere, DAW-uri, interfețe audio, controlere MIDI, căști, microfoane) și un kit „ușor” pentru contexte restricționate (DAW-uri open-source, hardware simplificat);
- **Negociați în avans soluția de depozitare pentru laptopuri și echipamente audio și pregătiți întotdeauna o listă clară de inventar pentru personalul închisorii**. Planificați timp suplimentar înainte și după fiecare sesiune pentru a respecta verificările la intrare și ieșire;
- **Asigurați-vă că fiecare participant are la dispoziție un post de lucru (laptop, controler, căști)**. Acest lucru este esențial pentru a asigura implicarea activă și progresul pe parcursul întregului ciclu de producție.

2. Studenți și formatori

Eficacitatea modelului de atelier M4F se bazează în egală măsură pe competențele celor care îl livrează și pe capacitatea de a înțelege nevoile, personalitatea și motivațiile studenților. Pe parcursul proiectului, am dezvoltat un cadru cuprinzător de competențe pentru formatori și deținuți.

În acest vademecum prezentăm elementele sale esențiale, oferind o referință practică pentru implementare. Pentru o analiză mai detaliată și teoretică, cititorii sunt invitați să consulte *R3 – Linii directoare pentru gestionarea atelierelor de muzică audio în închisoare*.

2.1 Formatori

Rolul formatorilor în atelierele de producție muzicală din închisori depășește cu mult instruirea tehnică. Formatorii acționează simultan ca facilitatori ai învățării, mediatori între deținuți și personalul închisorii și modele capabile să inspire încredere și motivație. Din acest motiv, proiectul M4F a definit un cadru de competențe dedicat, prezentat în tabelul de mai jos:

Harta competențelor formatorului/lucrătorului cu tinerii		
Domeniu de competență	Accent în Ghidul R3	Rezultate tipice ale formatorului în cadrul atelierului
Tehnic	Utilizarea avansată a stațiilor de lucru audio digitale, configurarea hardware-ului, depanarea, configurarea IT sigură în interiorul închisorii.	Desfășoară sesiuni multi-track; demonstrează înregistrarea, editarea, mixarea de bază; menține o infrastructură de laborator conformă și sigură.
Creativ	Proiectarea ritmurilor hip-hop în diferite genuri; îndrumare în aranjamente; corelarea producției cu scrierea versurilor.	Selectează ritmuri de referință; îndrumă participanții în ceea ce privește structura, refrenul, dinamica; adaptează sarcinile creative la cultura grupului.
Transversal	Planificarea sesiunilor, structurare, feedback formativ, urmărirea progresului, documentare pentru evaluare.	Elaborează planuri de lecții modulare; aplică descriptorii de competențe R1 pentru evaluarea informală; ține jurnale de monitorizare.
Social	Facilitare sensibilă la traume, dezamorsarea conflictelor, mediere culturală, networking cu părți interesate externe.	Construiește încredere și un spațiu sigur; negociază reguli cu deținuții și personalul; colaborează cu partenerii comunitari pentru opțiuni post-eliberare.

Formatorii ideali trebuie să aibă un profil mixt, combinând expertiza în producția muzicală cu abilități de facilitare educațională și socială, adaptate realităților mediului penitenciar și ale cursanților vulnerabili.

2.2 Deținuți

Evaluarea deținuților înainte și în timpul atelierelor este esențială, având în vedere diversitatea competențelor, experiențelor și nivelului de educație. Acest cadru identifică patru domenii de competență și permite formatorilor să evalueze nivelurile de intrare, să adapteze pedagogia și să urmărească progresul.

Deținuții nu sunt cursanți tradiționali. Ei funcționează într-un mediu foarte structurat și adesea punitiv, cu acces limitat la tehnologie, istorii educaționale inconsistente și, în multe cazuri, provocări emoționale sau comportamentale legate de traume personale sau marginalizare.

Harta competențelor deținuților/cursanților		
Domeniul de competență R1	Accent în orientările R3	Progres observabil al cursantului
Tehnic	Navigare DAW la nivel de începător; creare de bucle; înregistrare și export de bază.	Poate arma piste, declanșa/aplauda bucle, regla volumul/panoramarea, exporta un mix brut.
Creativ	Construirea ritmurilor din pachete de sample-uri; experimentarea cu tempo, swing, efecte; conectarea ritmurilor la versuri potențiale.	Produce o buclă originală de 8-16 măsuri; variază pattern-urile de tobe; selectează sunete care reflectă gustul personal/povestea personală.
Transversal	Lucru în echipă, perseverență, rezolvarea problemelor, respectarea programului atelierelor și a regulilor laboratorului.	Sosirea la timp; colaborarea în cercuri de ascultare reciprocă; solicitarea ajutorului în loc de renunțarea la efort în cazul erorilor.
Social	Exprimare personală, construirea identității, colaborare respectuoasă, dinamică pozitivă a grupului.	Împărtășește originea ideilor în discuțiile de grup; oferă feedback constructiv; raportează o creștere a încrederii și a sentimentului de apartenență.

Evaluarea ar trebui să înceapă cu interviuri de admitere, ideal în colaborare cu educatori și psihologi din penitenciare, pentru a identifica motivația, gradul de pregătire și barierele (cum ar fi nivelul scăzut de alfabetizare, traume sau diversitatea lingvistică). Este esențial să se înțeleagă mai bine contextul și personalitatea persoanelor cărora li se adresează proiectul.

2.3 Lecții învățate

- **Acordați prioritate formatorilor care au atât competențe tehnice în domeniul muzical, cât și experiență** în lucrul cu populații vulnerabile. Expertiza tehnică pură, fără competențe sociale, creează dificultăți; în schimb, asistenții sociali cu competențe sociale puternice, dar fără pregătire muzicală, au dificultăți în a implica participanții în mod eficient;
- **Ca organizație, oferiți un program de formare** care să acopere contextul penitenciar, practicile bazate pe traume și competența culturală.
- **Stabiliți sisteme de supraveghere continuă și de sprijin reciproc pentru formatori.** Munca în mediul penitenciar poate fi solicitantă din punct de vedere emoțional; formatorii au nevoie de oportunități regulate de debriefing și de dezvoltare profesională pentru a preveni epuizarea;
- Dacă este posibil, **efectuați interviuri individuale cu deținuții, în loc să vă bazați exclusiv pe dosarele penitenciarului.** Motivația și interesul pentru muzică acționează ca factori declanșatori puternici și sunt predictorii incredibili ai succesului, care nu pot fi contestați de istoricul comportamental.
- **Colaborați îndeaproape cu educatorii și psihologii din penitenciare** pentru selectarea participanților și pe tot parcursul laboratorului. Informațiile reciproce despre personalitățile individuale,

dinamica grupului și potențialele conflicte s-au dovedit a fi extrem de valoroase în toate locațiile;

- **Stabiliți programe de comunicare regulate cu personalul cheie al închisorii** (actualizări săptămânale ale coordonatorului educațional, ședințe lunare de securitate). Comunicarea consistentă creează încredere și previne neînțelegerile;
- **Creați sisteme comune de documentare a progresului participanților**, care să respecte atât obiectivele educaționale, cât și cerințele instituționale. Personalul penitenciarului are nevoie de dovezi că programul sprijină obiective de reabilitare mai ample.

3. Abordarea pedagogică/educațională

În esență, M4F este o inițiativă care vizează predarea producției de muzică digitală, în special în cadrul instituțiilor penitenciare. Obiectivul său principal este de a le oferi participanților posibilitatea de a crea „beat-uri” hip hop – fundalul instrumental pentru versurile de rap.

Alegerea hip hop-ului este intenționată și are o semnificație pedagogică: fiind un gen muzical bazat pe autoexprimare, identitate culturală și comentariu social, acesta oferă o oportunitate educațională distinctă în contexte marcate de excluziune, marginalizare și control instituțional.

Deși M4F pune accentul pe producția de ritmuri mai mult decât pe scrierea versurilor, cele două elemente sunt profund interconectate. Experiența din cadrul atelierelor a demonstrat în mod constant că integrarea scrierii și a producției a îmbogățit procesul general de învățare. Atunci când beatmaking-ul și lirismul sunt combinate, ele oferă o cale creativă holistică care angajează atât mintea, cât și vocea – o abordare ideală în mediile penitenciare, unde elevii sunt adesea deconectați de ambele.

Pe baza acestei ipoteze pedagogice, consorțiul a elaborat un manual de formare (R2 - Manual pentru formarea în metodologii și tehnologii de editare audio în penitenciare), structurat în patru module progresive. Prezentăm aici principalele caracteristici ale fiecăruia. Pentru mai multe detalii, vă rugăm să consultați direct R2.

3.1 Manualul

Metodologia dezvoltată în cadrul proiectului M4F a fost concepută având în vedere flexibilitatea, permițând adaptarea la diferite niveluri de alfabetizare, condiții tehnice și constrângeri de timp. Aceasta a fost perfecționată progresiv prin contribuția formatorilor și a instituțiilor penitenciare, asigurând alinierea la condițiile reale ale educației în penitenciare.

Structura cursului este articulată în patru module (plus un modul separat despre industria muzicală, care este abordat în secțiunea finală a Vademecumului), fiecare contribuind la un parcurs de învățare gradual. Împreună, acestea îi conduc pe cursanți de la o introducere inițială în cultura hip hop și instrumentele digitale către producția independentă de piese muzicale originale. Fiecare modul echilibrează realizările pedagogice cu constrângerile practice ale contextului penitenciar.

Modulul 1: Introducere în cultura hip hop și tehnologia muzicală

Primul modul servește ca punct de intrare în parcursul de formare. El conectează participanții cu fundamentele culturale ale hip hop-ului, deschizând în același timp ușa către instrumentele de producție audio digitală. Scopul său este de a stârni curiozitatea, de a favoriza identificarea cu valorile genului

și de a demistifica mediul tehnic. Participanții sunt introduși în originile sociale ale hip hop-ului, elementele sale esențiale (DJing, MCing, beatboxing, graffiti, breakdance) și valorile sale fundamentale de rezistență, identitate și autoexprimare. Pe lângă această dimensiune culturală, cursanții încep să exploreze conceptele cheie ale muzicii digitale – precum sample-uri, loop-uri, tempo și pattern-uri – și să experimenteze funcțiile de bază ale stațiilor de lucru audio digitale (DAW) într-un mediu favorabil, fără presiune.

Modulul 2: Scrierea versurilor și aranjarea unui beat

Al doilea modul îi introduce pe cursanți în crearea structurată a ritmurilor. Aici, experimentarea evoluează către compoziție: participanții selectează tobe, aranjează modele ritmice și își conturează primele idei muzicale. Obiectivele pedagogice sunt duble: pe de o parte, aprofundarea conștiinței ritmice și introducerea structurii tipice a unei melodii (intro, strofă, refren, punte); pe de altă parte, încurajarea intenției creative și a conștiinței de sine prin scrierea versurilor. Ghidând cursanții prin aranjament și flux, modulul îi ajută să transpună ideile spontane în forme muzicale coerente.

Modulul 3: Producția și dezvoltarea ritmului

Al treilea modul reprezintă nucleul creativ al procesului de formare. În această etapă, participanții își rafinează compozițiile și adaugă straturi de complexitate, îmbunătățindu-și atât competența tehnică, cât și sensibilitatea artistică.

Cursanții sunt încurajați să lucreze cu aranjamente multistratificate, combinând tobe, linii de bas, melodii și efecte pentru a crea peisaje sonore mai bogate. Accentul se pune pe textură, atmosferă și convențiile de gen – de la trap și drill la boom-bap și lo-fi – permițând participanților să-și situeze creațiile într-un context muzical mai larg. Această explorare introduce instrumente mai avansate, precum automatizarea, egalizarea, filtrele și dinamica, sprijinind în același timp apariția unui stil personal și a unei identități muzicale.

Modulul 4: Mixare și masterizare (post-producție)

Ultimul modul se concentrează pe procesul de finalizare a unei piese prin mixare și masterizare. Deși nu este întotdeauna implementat pe deplin în toate laboratoarele de formare, s-a dovedit a avea o valoare pedagogică puternică acolo unde a fost aplicat. Acesta permite cursanților să-și consolideze abilitățile tehnice, experimentând în același timp satisfacția de a produce o lucrare finită și care poate fi partajată. Participanții sunt introduși în fundamentele post-producției: reglarea amplificării, echilibrarea volumelor, aplicarea egalizării și modelarea câmpului stereo. De asemenea, ei întâlnesc concepte precum compresia și exportul, care sunt esențiale pentru pregătirea unei piese pentru distribuție.

Aceste patru module creează un parcurs coerent și progresiv, trecând de la explorarea culturală și experimentarea creativă la rafinarea tehnică și producția finală. În acest fel, ele întruchipează dubla finalitate a metodologiei M4F: promovarea atât a dezvoltării artistice, cât și a autonomiei personale prin formare bazată pe muzică.

3.2 Lecții învățate

- A fost esențial să se înceapă cu exerciții simple și accesibile. Mulți participanți aveau competențe

digitale sau muzicale limitate, iar trecerea direct la compoziții complexe ar fi fost descurajantă. Utilizarea buclilor, a ritmurilor prestabilite sau a șabloanelor ghidate a contribuit la obținerea de succese și la consolidarea încrederii încă de la început, în special în ultima parte a modului 1.

- [illegible]

ANGAJABILITATE ȘI REINTEGRARE SOCIALĂ

4. Angajabilitate și reintegrare socială

Angajabilitatea în sectorul muzical este o chestiune complexă și extrem de competitivă. Chiar și pentru profesioniștii cu experiență, construirea unei cariere durabile în acest domeniu necesită perseverență, networking și adaptare constantă. Prin urmare, este esențial să se clarifice participanților că scopul formării bazate pe muzică nu este de a garanta angajarea directă în industrie, ci de a le oferi instrumentele, competențele și încrederea în sine necesare pentru a profita de oportunitățile care apar.

Gestionarea așteptărilor este o parte crucială a procesului de reintegrare. Deținuții trebuie să înțeleagă că drumul către implicarea profesională în sectorul muzical este dificil și incert. Cu toate acestea, învățând să creeze muzică, să-și prezinte munca și să se conecteze cu rețele și organizații, ei dobândesc abilități și atitudini care depășesc cu mult studioul. Acestea includ munca în echipă, alfabetizarea digitală, creativitatea, disciplina și reziliența; competențe valoroase în multiple sectoare, atât în domeniul cultural, cât și în afara acestuia.

În același timp, rolul industriei muzicale nu trebuie neglijat. Companiile, casele de discuri și organizațiile culturale își pot demonstra responsabilitatea socială corporativă (CSR) prin deschiderea accesului la rețele, oferirea de mentorat și recunoașterea talentelor ascunse. Deși astfel de contribuții nu garantează angajarea, ele pot reduce barierele și pot sprijini deținuții în construirea unor căi de urmat după eliberare.

Prin urmare, Vademecum promovează o viziune realistă, dar ambițioasă: dotarea participanților cu competențe, încurajând în același timp actorii din industrie să împărtășească responsabilitatea de a transforma potențialul creativ în oportunități de reintegrare.

Prin urmare, acest capitol se concentrează asupra modului în care formarea în domeniul producției muzicale poate sprijini angajabilitatea și reintegrarea, nu prin promisiuni de locuri de muncă, ci prin pregătirea participanților pentru a face față pieței muncii și „lumii din afară” cu instrumente mai puternice și perspective realiste.

4.1 Cooperarea cu organizațiile de sprijin

Reintegrarea nu poate fi realizată doar în interiorul zidurilor închisorii. Impactul său cel mai mare se manifestă atunci când este integrată într-o rețea mai largă de actori sociali, culturali și profesioniști care pot oferi continuitate și recunoaștere dincolo de detenție. Cooperarea cu organizații externe de sprijin este, prin urmare, o piatră de temelie a strategiilor de angajabilitate și reintegrare.

Parteneriatele cu ONG-uri, întreprinderi sociale, centre culturale și case de discuri sociale extind aria de acoperire a învățării în penitenciar. Aceste organizații pot oferi acces la săli de repetiții, studiouri de înregistrare sau oportunități de mentorat care altfel nu ar fi disponibile pentru foștii deținuți odată eliberați. În acest fel, competențele și motivația dezvoltate în cadrul atelierelor nu rămân experiențe izolate, ci devin pietre de temelie pentru participarea socială pe termen lung.

Implementarea M4F a demonstrat cât de valoroase pot fi astfel de parteneriate în practică. În Italia, co-

laborarea cu agenția regională ALFA a permis recunoașterea competențelor dezvoltate în închisoare prin cadrele de certificare existente. În Turcia, înființarea unui studio permanent în cadrul Direcției de probații-din Izmir a deschis deja calea pentru continuarea practicii creative și a colaborării comunitare. În Belgia, cooperarea cu furnizorii de educație pentru adulți a permis participanților să își continue formarea după eliberare, asigurându-se astfel că învățarea nu a fost întreruptă brusc la poarta închisorii. Aceste exemple evidențiază modul în care ancorarea instituțională și implicarea societății civile se completează reciproc pentru a asigura durabilitatea.

Din perspectivă pedagogică, cooperarea externă îmbogățește și mediul atelierului în sine. Invitarea artiștilor, educatorilor sau mediatorilor culturali din exterior creează momente de schimb care ajută deținuții să-și situeze munca într-o comunitate de practică mai largă. Această expunere reduce izolarea, stimulează motivația și întărește sentimentul că expresia creativă are relevanță dincolo de microcosmosul închisorii.

Pentru organizațiile care doresc să reproducă acest model, implicarea timpurie și proactivă a părților interesate este esențială. Memorandumul de înțelegere - elaborat în ultimul an al proiectului - ar trebui încheiat de la început cu potențialii parteneri, clarificând rolurile, responsabilitățile și angajamentele pe termen lung.

În mod ideal, rețeaua de parteneri nu ar trebui să sprijine doar dimensiunea educațională, ci să includă și servicii de reintegrare, centre pentru tineret și platforme din industria muzicală.

Implicarea companiilor și caselor de discuri este deosebit de relevantă, deoarece permite sectorului să își exercite responsabilitatea socială corporativă într-un mod concret: prin sprijinirea grupurilor defavorizate, recunoașterea talentelor ascunse și crearea de punți între mediul penitenciar și mediile creative profesionale. Un astfel de ecosistem cu mai mulți actori este cea mai bună garanție că competențele dezvoltate în închisoare pot fi transformate în oportunități semnificative în afara acesteia.

4.2 Sprijin în elaborarea CV-urilor și a portofoliilor creative

4.2.1 CV standard

Deținuții ar trebui să fie sprijiniți să-și prezinte noile competențe într-un mod lizibil pentru angajatori și instituții. Atelierele de producție muzicală au favorizat dezvoltarea de competențe valoroase, însă fără o documentație adecvată, acestea rămân adesea invizibile. Îndrumarea structurată în pregătirea CV-urilor standard și a portofoliilor creative mai specifice asigură că rezultatele învățării sunt transpuse în formate recunoscute și pot servi ca atuuri reale în reintegrare.

CV-ul standard nu ar trebui să se limiteze la școlarizarea tradițională sau la istoricul profesional, care sunt adesea fragmentate în cazul deținuților. Datorită cursului, acesta ar trebui să evidențieze competențele transversale dezvoltate în timpul atelierelor, de la competențe soft, cum ar fi munca în echipă, rezolvarea problemelor, creativitatea și perseverența, până la competențe mai tehnice, cum ar fi editarea audio. Formatorii și educatorii pot juca un rol activ în a ajuta participanții să articuleze aceste realizări într-un limbaj accesibil și prietenos pentru angajatori.

Aceste competențe ar trebui, pe cât posibil, să fie legate de cadre stabilite, cum ar fi competențele-cheie ale UE pentru învățarea pe tot parcursul vieții, Cadrul european al calificărilor (EQF) sau standardele naționale de EFP. Pe parcursul proiectului, organizațiile partenere și consorțiul au explorat în mod colectiv cadrele naționale și ale UE de recunoaștere a competențelor pentru a consolida această aliniere. Corelarea rezultatelor atelierelor cu aceste cadre sporește legitimitatea lor, făcându-le mai credibile pentru serviciile de ocupare a forței de muncă, sistemele de educație pentru adulți și angajatori.

4.2.2 Portofolii artistice și DSP

Alături de CV-ul tradițional, portofoliile artistice permit participanților să prezinte rezultate tangibile. Aceste aspecte sunt abordate și în *Modulul 5, Afaceri și distribuție muzicală, din R2 al proiectului M4F*. Pentru mai multe informații, vă rugăm să consultați această resursă.

Am identificat mai multe formate digitale utilizate în mod obișnuit de artiști pentru a-și prezenta lucrările:

- **Site-uri web personale: create cu platforme precum Wix, Squarespace, Pixpa sau Mobirise,** acestea permit muzicienilor și trupelor să prezinte în mod profesional și personal piese audio, înregistrări video, biografii, liste de redare, calendare de evenimente, fotografii și materiale descărcabile.
- **EPK (Electronic Press Kit):** un „dosar de presă electronic” care include piese audio/video, biografie, credite, citate din presă, detalii de contact și materiale vizuale, optimizat pentru promovare și colaborări.
- **Linktree / agregatoare de linkuri:** colecții de linkuri către platforme muzicale, rețele sociale și servicii de streaming unde poate fi găsită muzica artistului.

Pentru a susține aceste portofolii, participanții ar trebui să fie familiarizați cu platformele de streaming digital (DSP). Înțelegerea modului în care muzica ajunge la public prin intermediul platformelor de streaming digital este o abilitate esențială pentru cei care aspiră să rămână implicați în domeniul creativ. Servicii precum Spotify, Apple Music, Deezer, Amazon Music și Bandcamp sunt acum principalele canale prin care muzica este consumată la nivel mondial. Familiarizarea deținuților cu aceste platforme oferă atât inspirație, cât și cunoștințe practice despre modul în care munca creativă poate fi împărtășită dincolo de zidurile închisorii.

Atelierele ar trebui să explice, într-un limbaj accesibil, diferențele dintre platforme – de exemplu, acoperirea largă a Spotify în comparație cu modelul de venituri favorabil artiștilor al Bandcamp. Formatorii pot demonstra apoi, pas cu pas, procesul de distribuție prin agregatoare precum DistroKid sau TuneCore, subliniind importanța introducerii corecte a metadatelor (titluri, credite, coperta) și asigurarea calității tehnice (rata de biți, formatul fișierului). În cazul în care încărcarea directă nu este posibilă în timpul detenției, procesul poate fi simulat prin materiale vizuale sau ghiduri tipărite, iar resursele gata de lansare – masteruri, metadata, coperti, EPK-uri – pot fi pregătite pentru a fi utilizate imediat după eliberare.

Aceste cunoștințe nu sunt doar tehnice, ci și motivaționale: când participanții văd o cale clară de la piesa lor către un public potențial, încep să înțeleagă că munca lor face parte dintr-un ecosistem mai larg. Combinate cu conștientizarea drepturilor de autor și a redevențelor, acestea le oferă bazele necesare pentru a-și gestiona în mod responsabil producția creativă și pentru a-și imagina oportunități viitoare în economia culturală și digitală. Toate lucrările legate de portofoliu și DSP trebuie însă să respecte măsurile de protecție descrise în secțiunea următoare privind diseminarea.

4.3 Evenimente publice, expoziții și diseminare digitală

Prezentarea muncii realizate în interior este extrem de importantă și reprezintă un instrument puternic pentru reintegrarea socială. Atunci când deținuții au ocazia să-și prezinte munca – fie prin evenimente publice, expoziții sau prezentări interne în cadrul închisorii – acest lucru nu numai că le validează efortul, ci le și cultivă mândria și motivația. Actul de a prezenta muzica unui public favorizează recunoașterea, stabilește identități pozitive și demonstrează că creativitatea semnificativă poate apărea chiar și în medii restrictive.

În paralel, diseminarea digitală oferă o altă cale importantă. Platformele controlate, radioul închisorii sau streamingul prin intermediul organizațiilor partenere permit muzicii să ajungă la publicul din afara instituției. După eliberare, rețelele sociale și platformele mainstream pot fi utilizate pentru a extinde și mai mult vizibilitatea, reducând stigmatizarea prin redefinirea deținuților nu ca infractori, ci ca creatori și contribuitori culturali. Aceste activități încurajează, de asemenea, implicarea comunității, arătând societății în ansamblu potențialul de reabilitare și de exprimare al muncii artistice în mediul penitenciar.

Cu toate acestea, difuzarea comportă și riscuri care trebuie gestionate cu atenție. Manualul de instruire subliniază că nu ar trebui să aibă loc niciun fel de partajare externă a pieselor, imaginilor sau materialelor fără permisiunea scrisă explicită. Un formular oficial de eliberare, semnat de deținut, instituție și organizația de implementare, este esențial pentru a proteja drepturile personale și a preveni utilizarea abuzivă. Deoarece aceste procese necesită timp, difuzarea trebuie planificată cu mult înainte de orice eveniment sau lansare prevăzută.

De asemenea, formatorii trebuie să fie atenți la problemele legate de expunerea identității și re-stigmatizarea. Partajarea de povești personale, nume sau imagini recunoscutibile fără o protecție adecvată poate dăuna participanților odată ce acestea sunt făcute publice. Pentru a evita întărirea stigmatizării, muzica ar trebui prezentată ca o producție culturală valoroasă, mai degrabă decât etichetată ca „muncă în închisoare”. Atenția acordată drepturilor de autor este la fel de importantă. Multe ritmuri și mostre sunt protejate de legea proprietății intelectuale, iar difuzarea pieselor fără verificarea drepturilor poate expune atât participanții, cât și instituțiile la consecințe legale. Formatorii ar trebui, prin urmare, să promoveze utilizarea de conținut original sau de materiale fără drepturi de autor.

O prudență similară este necesară în ceea ce privește versurile și temele: muzica care transmite mesaje violente, discriminatorii sau dăunătoare riscă să submineze obiectivele de reabilitare ale atelierului. Formatorii au responsabilitatea de a îndruma participanții către o exprimare constructivă și de a se asigura că materialul selectat pentru difuzare publică susține un angajament social pozitiv.

În cele din urmă, nu trebuie neglijată problema proprietății și a compensării. Toată muzica produsă în cadrul atelierelor rămâne proprietatea participanților. Utilizarea acestor lucrări în scopuri promoționale fără consimțământul informat sau fără a garanta recunoașterea și compensarea echitabilă ar echivala cu exploatarea. În cazul în care difuzarea externă completă nu este fezabilă, sesiunile de ascultare interne sau circulația controlată în cadrul instituției pot oferi recunoaștere, evitând în același timp riscurile de expunere. Creditarea corespunzătoare, documentarea și claritatea cu privire la scopurile de utilizare sunt esențiale pentru a se asigura că difuzarea rămâne o practică care conferă putere, rather than a harmful practice.

4.4 Lecții învățate

- **Parteneriatele externe sunt vitale.** Eforturile de reintegrare sunt cele mai eficiente atunci când sunt integrate în rețele de ONG-uri, centre culturale, furnizori de educație pentru adulți și actori din industria muzicală. Acordurile de cooperare și colaborarea structurată asigură continuitatea, atât în timpul detenției, cât și după eliberare.
- **Competențele trebuie să fie vizibile.** Fără o documentare adecvată, competențele dezvoltate prin producția muzicală riscă să rămână invizibile. Sprijinirea deținuților în elaborarea CV-urilor și a portofoliilor legate de cadre recunoscute (competențele-cheie ale UE, CEC, standardele naționale de EFP) sporește legitimitatea acestora și le face ușor de înțeles pentru angajatori și instituții.
- **Portofoliile artistice întăresc motivația și credibilitatea.** Pregătirea portofoliilor profesionale, inspirate de practicile din industrie, cum ar fi EPK-urile, site-urile web personale sau agregatoarele de

linkuri, oferă participanților instrumente pentru a se prezenta ca artiști. Chiar și atunci când diseminarea directă online nu este posibilă în închisoare, pregătirea resurselor gata de eliberare asigură continuitatea după eliberare.

- **Cunoașterea industriei muzicale și a DSP-urilor adaugă valoare.** Familiarizarea deținuților cu platformele de streaming digital și procesele de distribuție leagă munca lor creativă de căile din lumea reală. Înțelegerea metadatelor, a drepturilor de autor și a redevențelor nu numai că oferă cunoștințe tehnice, ci le oferă participanților și o viziune asupra rolului lor potențial în economia culturală.
- **Diseminarea trebuie gestionată cu atenție.** Evenimentele publice și lansările digitale sunt puternice pentru recunoaștere și construirea identității, dar prezintă riscuri. Consimțământul informat, verificarea drepturilor de autor și protecția împotriva re-stigmatizării sunt garanții esențiale. Fără acestea, diseminarea riscă să ducă la exploatare sau prejudicii în loc de împuternicire.
- **Recunoașterea poate lua multiple forme.** Chiar și atunci când diseminarea externă nu este fezabilă, prezentările interne și circulația controlată în cadrul închisorii sau între parteneri pot oferi o recunoaștere semnificativă. Astfel de alternative consolidează în continuare încrederea, sentimentul de apartenență și motivația, evitând în același timp riscurile inutile de expunere.

5. Concluzie

Vademecumul M4F este primul instrument european care conectează formarea bazată pe muzică în penitenciare cu strategii mai ample pentru angajabilitate, reintegrare și responsabilitate socială corporativă. Valoarea sa constă în transformarea potențialului creativ în competențe vizibile și recunoscute și în demonstrarea faptului că parcursurile de la detenție la participare pot fi structurate, recunoscute și sprijinite.

Prin împărtășirea a trei ani de experiență și know-how, *Vademecum* oferă un cadru practic și un îndemn la acțiune. Acesta invită **companiile muzicale, instituțiile culturale și părțile interesate din domeniul social** să împărtășească responsabilitatea prin **lansarea de laboratoare creative, deschiderea accesului la spații, oferirea de mentorat și recunoașterea talentelor** care altfel ar putea rămâne invizibile.

MUSIC FOR FREEDOM

music4freedom.eu

contact@music4freedom.eu

/m4f.eu

Asturia vzw

ESCOLA DE
TECNOLOGIAS
INOVAÇÃO
E CRIAÇÃO

Erasmus+

Enriching lives, opening minds.

Agenzia Italiana
per la Gioventù

